

พิธีแห่นาหะจุยประจำปีของปราสาทบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว
อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

The “Saen Ahayajuy” Annual Ritual of Prasart Phosridhatu, Kuakeaw
Sub-district, Samrongtap District, Surin Province

กฤษณ์นท์ แสงมาศ, ยโสธรา ศิริภาพระภากร
Kruedsanan Sangmad, Yasothara Siriphaphakorn
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus
E-mail: ton_samroeng@hotmail.com

ได้รับบทความ: 9 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 7 มิถุนายน 2562

Received: May 9, 2019; Revised: June 6, 2019; Accepted: June 7, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความสำคัญที่เป็นพื้นหลังของความเชื่อใน
ธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ ซึ่งกลายเป็นพิธีกรรมประจำปีของการนมัสการดวงวิญญาณบรรพบุรุษใน
ปราสาทศรีธาตุ ในชุมชนหรือบ้านโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ประชาชนมีความ
เชื่อเรื่องวิญญาณที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษมาพันปี คนในชนบทมีวิถีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับ
ทรัพยากรธรรมชาติ กรณีของการจัดพิธีกรรมประจำปีเพื่อบูชาความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ
ก่อนที่พืชจะเติบโต เป็นเทศกาลประจำปีของชุมชน ซึ่งเป็นความเชื่อที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ฐานคติความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติอันเป็นที่มาของประเพณีแห่นาหะจุย
ทำให้เกิดวัฒนธรรมเชิงพิธีกรรมและบวงสรวงเช่นไหว้ต่อวิญญาณที่เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีความ
เชื่อว่าอาจสถิตอยู่ในปราสาทอันเป็นเทวสถาน ตามลัทธิไสยกายที่บูชาพระศิวะ ซึ่งมีความเชื่อ
ว่าดวงวิญญาณมีมาตั้งแต่สมัยโบราณนับพันปี ให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอสำโรงทาบ
จังหวัดสุรินทร์ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพิงอาศัยธรรมชาติและฟ้าฝน ด้วยเหตุนี้เองจึงต้อง
จัดเครื่องพิธีกรรมบูชาแห่นาหะจุยประจำปีก่อนการลงทำการเพาะปลูกทุกปี คือ พิธีกรรม
แห่นาหะจุยบูชาเพื่อความอุดมสมบูรณ์จาก อาหะจุย ซึ่งสถิต ณ ปราสาทวัดโพธิ์ศรีธาตุ อัน
เป็นศาสนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนแห่งนี้มานานนับพันปี

จุดประสงค์พิธีกรรมแห่นาหะจุยเพื่อความอุดมสมบูรณ์ และความเป็นสิริมงคลใน
การเพาะปลูก หรืออาจเป็นการบอกกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเคารพนับถือ และศรัทธา
พิธีกรรมการบวงสรวงทุกปีของกลุ่มชาวไทยภูเขา จัดประกอบขึ้นในข้างขึ้น 5 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี

ก่อนการลงทำการเพาะปลูก และเป็นประเพณีเล็ก ๆ ที่ชาวชุมชนนี้ยังให้ความนับถือ และยังมี การรักษาสืบทอดอยู่ในปัจจุบัน

คำสำคัญ: แชนอาหยะ, ปราสาทบ้านโพธิ์ศรีธาตุ, จังหวัดสุรินทร์

Abstract

This article aims to present the important of back ground of super natural belief which becomes an annual ritual of worshipping to the Holy Spirit in Prasart Phosritard. In the community or Ban Phosritard Samrongtap District Surin province has a belief of spirit which inherited from ancestor for thousand years. The rural people have the way of life which depends on the natural resource, raining, it will be the case of holding an annual ritual of worshipping for the abundance of nature before to grow the plants, it is a festival in a year of the community to the belief which inherited to the present day.

The belief base of supernatural power, which is the origin of the San Ahya Jui tradition, creates a ritual culture and sacrifices to the spirits that are believed to be holy. People believed that soul was in the castle as a temple according to the Siva Sect of Hinduism which worshiped Shiva who is believed that the soul has existed since ancient times for thousands of years to Community of Banphosridhatu, Samrongtap District, Surin Province. There is a way of life that is dependent on natural habitat and rainy sky. For this reason, it is necessary to arrange the annual ritual worship of San Ahya Jui, which is performed every year as a ritual of San Ahya Jui worship for the abundance from Ahya Jui, who was present at the ceremony. Wat Phosridhatu Castle Which is a sacred place in this community for thousands of years

The purpose of the ritual “San Ahya Jui” for abundance and the prosperity of cultivation or may be a declaration of sacred things that are respected and faithful to the worshipping ritual of the Thai Kui group every year arranged in the half moon nights, 3 months of every year before planting And it is a small tradition which this community still respects and still have to maintain the present.

Keywords: San Ahya Jui, Prasat Banphosritard, Surin Province

1. บทนำ

ความเป็นมาของการแซนอาหะจุยนั้น มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ถ้าจะอธิบายว่ามนุษย์ได้ถือกำเนิดขึ้นมาท่ามกลางธรรมชาติ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพิงอาศัยและมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย การที่มนุษย์ต้องพึ่งพิงอาศัยธรรมชาติอยู่ตลอดเวลาตัวเอง ทำให้ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ และปรากฏการณ์ความแปรปรวนของธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจหรืออธิบายได้ จึงก่อให้เกิดความรู้สึกที่ว่าธรรมชาตินั้นมีพลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่เหนือมนุษย์ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้ก่อทั้งคุณและโทษ ทำให้มนุษย์เกิดความยำเกรงและหวาดกลัว สิ่งนี้เองจึงเป็นมาของอำนาจที่เหนือมนุษย์ที่เรียกว่า เทพเจ้า เทวา อารักษ์ หรือพลังแห่งภูตผีปีศาจ ที่มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติคอยควบคุมอยู่ (พระมหาวิระ สุขแสง, 2550: 1) สามารถสรุปความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อพลังอำนาจที่ไม่สามารถอธิบายได้ (วิลาลินี ศรีนุเคราะห์, 2543: 1) ได้ดังนี้ ความเชื่อในอำนาจธรรมชาติ เชื่อว่าธรรมชาติมีอำนาจ สามารถดลบันดาลให้เกิดทุกข์ สุขแก่มนุษย์ได้ มนุษย์จึงให้ความเคารพยำเกรงและพยายามเอาใจธรรมชาติเพื่อให้ธรรมชาติให้สิ่งที่ตนปรารถนา เชื่อในอำนาจวิญญาณ ผีสางเทวดา เป็นความเชื่อที่วิวัฒนาการมาจากความเชื่อแบบดั้งเดิม คือเชื่อว่าในธรรมชาติมีจิตวิญญาณครอง

วิญญาณเหล่านั้นสถิตอยู่ในธรรมชาติ และเป็นผู้ควบคุม ให้เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ ทั้งในด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่มนุษย์ เชื่อในพลังอำนาจอันลึกลับว่าเป็นเทพเจ้า เทวดาที่รักษา ก้อนหิน ทางน้ำ ปราสาทเก่าแก่ ของโบราณรวมถึงสัตว์ที่อาศัยในป่าเขาลำเนาไพร เป็นความเชื่อที่พัฒนามาจาก ความเชื่อเรื่องวิญญาณอีกชั้นหนึ่ง คือเชื่อว่ามีวิญญาณ หรือ เทวดาประจำอยู่ในธรรมชาติทุกประเภท เทพเจ้าเหล่านั้นมีอารมณ์ รัก ชอบ โกรธ หลง แต่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ฉะนั้นผู้ที่กระทำการประกอบพิธีกรรมในด้านนี้ จึงพยายามเพื่อเอาใจเทพเจ้า หรือ วิญญาณเหล่านั้น ด้วยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ด้วยวิธี เช่น ไหว้ สังเวย เป็นต้น

นอกจากนั้นยังพยายามสร้างรูปเคารพขึ้นมา เพื่อเคารพบูชาอีกด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว มนุษย์ในสมัยโบราณจึงนับถือธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ใหญ่ ภูเขา แม่น้ำ จอมปลวก เป็นต้น เป็นที่พึ่งหรือสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ด้วยความเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้ต้องมีอำนาจลึกลับสิ่งสถิตอยู่ และมีการทำพิธีกรรมการเช่นสรวง กราบไหว้บูชา เป็นต้น เพื่อเอาใจอำนาจลึกลับเหล่านั้นมิให้กระทำอันตราย และหวังผลให้ตนได้ในสิ่งที่ปรารถนาอีกประการหนึ่งด้วย แซนอาหะจุยกับความเชื่อเรื่องฝนฟ้าเพื่อความอุดมสมบูรณ์ บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงท่าบ จังหวัดสุรินทร์ เป็นอีกความเชื่อหนึ่งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากอดีต เป็นความเชื่อที่มีต่อปราสาทโบราณ ที่มีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษา นั่นคือ วิญญาณอาหะจุย (วิญญาณผู้รักษาหมู่บ้าน) ที่เป็นอารักษ์ประจำ ปราสาทบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ที่มีอิทธิพลต่อชุมชน กลุ่มประชากรที่พูดภาษาไทย โดยเฉพาะในพื้นที่บ้านโพธิ์ศรีธาตุ เป็นกลุ่มชาวไทยภูเขาที่มีวิถีชีวิต ความเชื่อพิธีกรรม

ประเพณี ของกลุ่มได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะบ้านโพธิ์ศรีธาตุยังคงมีประชากรที่ใช้ภาษาญอยอยู่ประมาณร้อยละ 90 ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการอพยพโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในอีสานตอนใต้เกิดผสมผสานทางวัฒนธรรม โดยต้องยึดถือปฏิบัติตามวัฒนธรรม วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนชาวไทยญอยที่นับถือพระพุทธศาสนา

ปัจจุบันกลุ่มชาวไทยญอย ที่บ้านโพธิ์ธาตุ ยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมญอยของตนอย่างเคร่งครัด ทั้งการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อดั้งเดิมของคนในพื้นที่ เช่น ประเพณีการแซนอาหะญอย ประจำปี เป็นพิธีกรรมการแซนอาหะญอยของชาวบ้านโพธิ์ศรีธาตุ เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาเป็นมาแต่โบราณ ซึ่งเชื่อว่าเป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ ฝนฟ้า การเริ่มต้นในการประกอบพิธีกรรมจะมีการบอกกล่าวให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันก่อนที่จะจัดพิธีกรรมขึ้น โดยจะให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเตรียมการ และจะให้ความสำคัญทุกครั้งที่ต้องกระทำพิธีกรรมในหมู่บ้าน ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นระบบความเชื่อของกลุ่มชาวไทยญอยที่ควรศึกษา เพราะถือว่าเป็นระบบความเชื่อที่มีบทบาทในการสร้างคนให้ผูกพันกับท้องถิ่น สร้างความสามัคคีให้ชุมชนมีความสุข มีความใกล้ชิดและเคารพต่อธรรมชาติอันเกิดจากพิธีกรรมดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของกลุ่มชาวไทยญอยของหมู่บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ให้คงอยู่ต่อไปและเห็นคุณค่ามากขึ้น ให้ความสำคัญมากขึ้น และอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกกุลหลานต่อไป

น้ำคือชีวิต

น้ำคือชีวิตเป็นสิ่งที่น้ำพาความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และการเกษตรกรรมทำนาทำไร่ ของผู้ที่ยังต้องทำการเกษตร ทำไร่ ทำนา เป็นต้น มีโบราณสถานอันเป็นศาสนาสถาน ทางลัทธิไศวนิกาย (บูชาพระศิวะ) ตามศาสนาพราหมณ์ที่มีการเผยแผ่และมีอิทธิพลเมื่อพันปีก่อน แห่งนี้จัดเป็นจุดที่สำคัญมากในการสร้างเทวสถานขนาดใหญ่ เพื่อถวายแด่เทพเจ้า นั่นคือ พระศิวะนั้นเอง ตามคติทางศาสนาพราหมณ์นั้นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นั้นจำเป็นต้องสร้างปราสาทเพื่อประทับเทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นที่สถิตของดวงพระวิญญาณแห่งเทพเจ้าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ตามฐานคติของศาสนาพราหมณ์นี้เองจึงสมมุติว่าภูเขาปราสาทนี้เป็นดั่งเขาไกรลาส อันเป็นที่สถิตแห่งเทพเจ้านั้นคือ พระศิวะ นั้นเอง

ที่มาของภาพ: ผศ.ภุชงค์ แสงมาศ, 1 กุมภาพันธ์ 2560.

อธิบายภาพ ปราสาทโพธิ์ศรีธาตุ การจัดดอกไม้ เครื่องเซ่นไหว้โดยรอบเพื่อทำการบูชา วิญญาณศักดิ์เทพเจ้าตามที่ปรากฏว่าศาสนสถานแห่งนี้เป็นที่ประทับเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์ การนำเครื่องเซ่นไหว้เพื่อนำมาบูชาสถานนี้ แสดงให้เห็นถึงชาวไทยภูยกึ่งที่มีการเคารพบูชาเทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อที่มาแต่โบราณ

น้ำ นั้นหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ที่มนุษย์มีความต้องการในการทำการเกษตรกรรม ชาวไทยภูยกึ่งเป็นชาวไร่ชาวนาเสียโดยมาก เมื่อถึงเวลาทำการบวงสรวงเซ่นไหว้ประจำปี สิ่งที่ปรารถนานั้นคือ น้ำท่า เพื่อความอุดมสมบูรณ์นั่นเอง ดังนั้นปราสาทโบราณของบ้านโพธิ์ศรีธาตุ จึงเปรียบเหมือนที่พึ่ง และมีความเชื่อว่า บรรพบุรุษของตนเอง ที่รู้จักกันนั้นคือ อาหะยง (เทพบริบาล) จะประทานความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นได้ จึงมีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่รักษาปราสาท มีนามว่า อาหะยง เป็นเทพบริบาลและรักษาตลอดจนเป็นเทพผู้ดูแลบ้านเมืองนี้

2. พัฒนาการประเพณีการบวงสรวงที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ได้มีการสืบทอดมาเป็นมรดกของชุมชน การสืบทอดความเชื่อของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ความเชื่อของมนุษย์ได้วิวัฒนาการ ซึ่งความเชื่อของมนุษย์มีลักษณะการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อทางศาสนาที่มีระบบมากขึ้น และมีเหตุผลมากขึ้นตามลำดับ พัฒนาการของความเชื่อของมนุษย์ที่แสดงออกเป็นพิธีกรรมการบวงสรวง ของอารยธรรมอินเดียโบราณ ในยุคก่อนพุทธกาลหมายเอาระบบความเชื่อที่คนในอินเดียยึดเอามาเป็นทั้งบัญญัติทางศาสนาและสังคม ซึ่งนักปราชญ์ทางภารตวิทยาได้กล่าวไว้ว่าเริ่มต้นเมื่อ ประมาณ 1,000 ปี ก่อนพุทธศักราช (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 760) และมีพัฒนาการทางด้านความเชื่อมาจนถึงการเสด็จอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า ประมาณ 45 ปี ก่อนพุทธศักราช มีการพัฒนาการมาจากความเชื่อเรื่องของพรหมลิขิต จึงหมายถึง อำนาจที่กำหนดความเป็นไปของชีวิต (สุนทร ณ รัชชี, 2545: 3) เชื่อกันว่า พระพรหมจะเขียนไว้ที่หน้าผากของเด็กซึ่งเกิดมาได้ 6 วัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 760) อธิบายความหมายของพระพรหมเอาไว้ว่า พระพรหม มีความหมายเป็นสองนัย ประการแรก คำว่า พรหม หรือ พรหมัน เป็นคำกลาง ๆ หมายถึง วิญญาณอันสูงสุดของจักรวาล ดำรงได้ด้วยตนเองเป็นนิรันดร์ เป็นที่เกิดและที่รวมของสรรพสิ่ง ไม่มีรูปร่าง ไม่ใช่วัตถุ ไม่สามารถเห็นได้ ไม่เกิด ไม่มีใครสร้าง ไม่มีเบื้องต้นและที่สุด ไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่สามารถเข้าใจได้โดยประสาทสัมผัส ปรากฏทุกหนทุกแห่ง ทั้งในสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต หมายถึง พระพรหมนั้นเป็นต้นเหตุของสรรพสิ่ง ประการที่สอง พระพรหม หมายถึง เทพเจ้าผู้ชาย เกิดจากพรหมันซึ่งเป็นจิตวิญญาณสูงสุด หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นบุคลาธิษฐานของพรหมนั่นเอง มีลักษณะพระวรกายสีแดง สีเขียวสี่เศียร มีหงส์เป็นพาหนะ

ในศตวรรษที่ ๑๖ กล่าวไว้ว่า เมื่อพระองค์ได้เกิดจากวิญญาณสูงสุดแล้ว พระองค์ก็ได้สร้างเทพเจ้าขึ้น แล้วก็รับสั่งให้ไปประจำสถานที่ต่าง ๆ เช่น ให้พระอัคนี ประจำพื้นโลก พระ

วายุ พระจำสวรค์ และพระสุริยะ ประจำท้องฟ้า ในสมัยพราหมณ์ พระพรหม ถูกสร้างขึ้นมาจากใน
 ฐานะเทพเจ้าสูงสุดซึ่งเป็นเทพเจ้าที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับกามารมณ์ เป็นเทพเจ้าผู้สร้างสรรค์พลังและ
 กำหนดชะตากรรมชีวิตบนโลกมนุษย์ (दन्य षायोथा, 2538: 6) เมื่อความเชื่อของมนุษย์ถูกผูก
 ติดกับความเชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างสรรค์พลัง เป็นผู้กำหนดบทบาททั้งหมดของชีวิต และการ
 บันดาลในสิ่งที่พึงปรารถนา การกระทำทุกอย่างของมนุษย์จึงต้องขึ้นต่อพระพรหม ต้อง
 ประกอบการกระทำเพื่อให้พระพรหมพอใจ ความเชื่อในอมตภาพวิญญาน พัฒนาการเกี่ยวกับพิธี
 กรรมกรรมบงสรวง คือ ความเชื่อในเรื่อง อมตภาพวิญญาน คือ ความเชื่อในความไม่แตกดับของ
 วิญญาน ซึ่งในศาสนาพราหมณ์เรียกสิ่งเหล่านี้ว่า อาตมัน หรือ ชีวาตมัน ชีวาตมันนี้เป็นส่วนที่
 เป็นสาระของชีวิตและสิ่งสถิตอยู่ในร่างกายของมนุษย์และสัตว์ทุกประเภท แม้เทวดาเองก็มีชีวาต
 มันสิงอยู่ ร่างกายนี้อาจแตกดับสลายได้และชีวาตมันจะยังคงอยู่ต่อไป (สุนทร ณ รัชชี, 2545: 40)
 ได้กล่าวกับเรื่องนี้ไว้ว่า มนุษย์แต่ละคนมีชีวาตมันเป็นแกนกลางของชีวิต ร่างกายมนุษย์มีการ
 เปลี่ยนแปรและสลายไปในที่สุด ส่วนชีวาตมันนั้นจะคงอยู่ในสภาพเดิมตลอดไปโดยไม่เปลี่ยนแปร
 หรือสลายตามไปด้วย ทั้งนี้ก็โดยที่ชีวาตมันเป็นส่วนหนึ่งแห่งอาตมัน ๆ เป็นส่วนหนึ่งแห่งกาล
 หรือปรมาตมัน ในเวลาที่คนตาย ชีวาตมันจะละทิ้งร่างเก่าไปอาศัยร่างใหม่ เหมือนคนเปลี่ยน
 เสื้อผ้าจากชุดเก่าไปชุดใหม่ (สุนทร ณ รัชชี, 2545: 40) ดังนั้นแนวความเชื่อเรื่องความไม่แตก
 สลายของวิญญานหลังการตายของสิ่งมีชีวิต จึงมีส่วนในพัฒนาการของพิธีกรรมกรรมบงสรวง
 เพราะธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็ต้องตายในที่สุด แต่เมื่อตายแล้วก็เชื่อว่าชีวิตจะจบ
 สิ้นลงอยู่แค่นั้น เมื่อตายร่างกายสลายไปแต่วิญญานไม่ได้สลายไปด้วย แต่จะออกจากร่างเร่ร่อน
 ไปตามกรรมสู่ภพชาติใหม่ หรือ อาจสิงอยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งวิญญานเหล่านั้นอาจจะมากระทำ
 สิ่งที่ดี และสิ่งที่ไม่ดีแก่ตนได้ จึงมีการบูชาบวงสรวงเพื่อให้วิญญานเหล่านั้นพอใจ

3. ประวัติบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

ความเชื่อที่มีต่อปราสาทบ้านโพธิ์ศรีธาตุ

ความเชื่อดั้งเดิม ประเพณีแซนอาหะจุยของชาวชุมชนบ้านโพธิ์ศรีธาตุ เป็น
 ประเพณีที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน ที่มีความเชื่อพิธีกรรม ที่สวดสรรคอยู่
 ในประเพณีแซนอาหะจุย นี้ด้วย การแซนอาหะจุย นี้สิ่งที่สำคัญซึ่งคิดว่าเป็นพิธีกรรมร่วมของ
 กลุ่มคนที่ทำพร้อมกันทุกเรือนในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตรงกันคือประเพณีเช่นไหว้บรรพบุรุษที่
 เรียกว่า “แซนอาหะจุย” ประเพณีดังกล่าวนี้จะเป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นหมุนเวียนเป็นประจำทุกปี
 เป็นกิจกรรมในระบบครอบครัว ปู่ย่า ตายาย และคนในชุมชนทั้งหมดจะให้ความสำคัญมาก ที่มา
 ทำพิธีกรรมเช่นไหว้ร่วมกันผู้เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมในระดับนี้จะประกอบด้วย สมาชิกของ
 ครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัวที่นับถือ ปราสาทที่สถิตดวงวิญญานของอาหะจุย (วิญญาน
 ศักดิ์สิทธิ์) โดยจะมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรม คือ เรียกว่า เฒ่าจ้ำ หรือ ผู้เฒ่าผู้แก่ประจำหมู่ที่
 มีภูมิความรู้ในการทำพิธีกรรมบูชา กล่าวเช่นไหว้ (สัมภาษณ์นายวัน ทองดาษ, 1/2/2560)

ตามฐานคติทางความเชื่อที่ปรากฏในปราสาทโบราณพันปี ชาวไทยภูเขา หรือชุมชนนี้มีความเชื่อมาตั้งแต่สมัยสร้างบ้านแปลงเมืองมาแล้ว มีความเชื่อว่าเป็นของเก่าของแก่ เป็นของโบราณที่มีความศักดิ์สิทธิ์มาก เมื่อผู้ใดเกิดความเจ็บป่วย ไม่สบาย อยู่ไม่เย็นเป็นไม่สุขมีเรื่องเดือดร้อนก็จะมาบาบนของพร ปรากฏว่า หาย และได้รับสิ่งดี ๆ ทุกรายไป ชาวบ้านนี้มีความเชื่อมาก ถึงความศักดิ์สิทธิ์ จึงมีการเซ่นไหว้ประจำทุกปี และพิธีกรรมแซนอาหะจุยกับวิถีชีวิตชาวไทยภูเขาจะมีความผูกพันเกี่ยวเนื่องกับการทำการเกษตร น้ำ ฝน ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายไม่ว่าจะประกอบกิจการใด ๆ ก็ตามชาวไทยภูเขาจะต้องมีการเซ่นไหว้บอกกล่าวผีบรรพบุรุษเสมอ ในคติความเชื่อของชาวไทยภูเขาจะมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ เทวดาอารักษ์ ชาวบ้านเชื่อว่าผีวิญญาณเหล่านี้เป็นผู้มีอำนาจที่สามารถให้คุณหรือให้โทษได้แก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามประเพณีและพิธีกรรมแซนอาหะจุย ก็อาจเกิดความแห้งแล้ง หรือข้าวปลาอาหารอาจไม่สมบูรณ์ได้ และนอกจากนี้ยังเชื่อว่าและเชื่อผีวิญญาณ นั้นจะตลบันดาล ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ทางเกษตรกรรมด้วย (สัมภาษณ์ นายเลี่ยม ทองดาษ, 1/2/2560)

ชาวไทยภูเขา ได้อาศัยความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษ เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ทำให้คนมีระเบียบวินัย มีศีลธรรม ก่อให้เกิดความรักสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยผ่านพิธีกรรมแซนอาหะจุย ที่ชาวไทยภูเขาให้ความเชื่อนับถือ ที่เป็นแบบวัฒนธรรมแบบเดียวกันที่ได้นับถือกันเรื่อยมาจากอดีตจนมาถึงปัจจุบันนี้

ความเชื่อที่มีต่อ ปราสาทโพธิ์ศรีธาตุ ที่เป็นโบราณสถานที่ถูกสร้างขึ้นตามที่ปรากฏในแผนป้าย ได้กล่าวว่า เป็นการสร้างมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 แห่งอาณาจักรขอมโบราณพันปี (สัมภาษณ์ นายเภา แสงอุ่น, 1/2/2560) ที่มีการสร้าง ปราสาท เพื่ออุทิศถวายแด่เทพเจ้าสูงสุดในสมัยนั้น ปราสาทวัดโพธิ์ศรีธาตุนี้เป็นโบราณสถานที่ถูกสร้างขึ้นมานาน (สัมภาษณ์ นายประภาส ทองดาษ, 1/2/2560) ความเชื่อที่มาต่อองค์ปราสาท ตามคติความเชื่อของชาวบ้าน ชุมชนนี้ มีความเชื่อว่า วิญญาณที่เรียกว่า อาหะจุย ที่ศักดิ์สิทธิ์ นั้นได้สิงสถิตประทับอยู่ที่ปราสาทนี้เมื่อถึงงานวาระ แซนอาหะจุย ของชาวไทยภูเขานั้นก็จะรวมกันมาที่นี้เพื่อทำการ บูชา ทำพิธีกรรมแซนอาหะจุย เพื่อความเป็นมงคลที่วัฒนธรรมชาวไทยภูเขาจะมีการบวงสรวง เซ่นไหว้ ทุก ขึ้น 5 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี และเป็นประจำทุกปีจะทำพิธีกรรมนี้เมื่อถึงวาระเซ่นไหว้ปราสาทนี้

ความเชื่อที่มีต่อการ แซนอาหะจุย

ความเชื่อและพิธีกรรมนี้มีผลต่อวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของชาวไทยภูเขาที่มีต่อความเชื่อใน ปราสาทโบราณและวิญญาณที่สถิตอยู่ในปราสาท นั่นคือ อาหะจุย ที่สถิตอยู่ในปราสาทโบราณ มีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประทับอยู่ เป็นอารักษ์ที่มีความวิเศษมาก ในอดีตเคยมีผู้คนประสบพบเจอสิ่งเหนือธรรมชาติ และมีผู้คนมาบนบาน ศาลกล่าวในเรื่องราวต่าง ๆ

ก็เกิดผลสำเร็จ เมื่อเกิดความแห้งแล้ง ชาวชุมชนบ้านโพธิ์ศรีธาตุจะรวมกลุ่มกัน แห่ดอกไม้ ธูป เทียน เครื่องเซ่นไหว้ บายศรีต่าง ๆ ไปที่ปราสาทแสดงถึงความเชื่อที่มีความเชื่อว่า อาหะญูย ที่สิงสถิตอยู่ที่ปราสาท อธิฐานขอฝน ขอน้ำ เพื่อการทำไร่ไถนา ก็ปรากฏว่ามีฝนตกลงมาจึงเป็นที่มาของความศักดิ์สิทธิ์ของปราสาท (สัมภาษณ์ นายวัน ทองดาษ, 1/2/2560) และความเชื่ออย่างมากในชุมชนแถบนี้ เมื่อมีการเซ่นไหว้จะทำการประกอบพิธีกรรมวางเครื่องเซ่นไหว้นั้นไว้รอบปราสาท โดยจัดเครื่องเซ่นไหว้ตามความเชื่อท้องถิ่นนี้ เพราะเชื่อถือว่าเป็นจุดที่ศักดิ์สิทธิ์ และสามารถสื่อถึงวิญญาณ อาหะญูยได้

ที่มาของภาพ: ผศ.ภุชงค์ แสงมาศ, 1 กุมภาพันธ์ 2560.

พัฒนาการแซนอาหะญูย ของชาวไทยภูเขา บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอ ลำโพง จังหวัดสุรินทร์ มีพัฒนาการมาตามลำดับ การแซนอาหะญูยในปัจจุบันนี้มีการให้ความเห็นของความเชื่อและพิธีกรรมการแซนอาหะญูยมากขึ้นกระทั่งเห็นความสำคัญจึงมีการปฏิบัติตามกันมาจนถึงปัจจุบัน มีการรวมกลุ่มชุมชน และมีการเพิ่มพิธีกรรมอื่น ๆ ที่เห็นว่ามี ความสำคัญต่อชุมชนที่บรรพบุรุษพาทำ ซึ่งมีความเชื่อว่า พิธีกรรมดังกล่าวจะนำมาซึ่ง ความสำเร็จจุดมุ่งหมายของพิธีกรรมนั้น คือ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาจิต พิธีกรรมมีความสำคัญมากในทางศาสนา หลวงวิจิตรวาทการกล่าวถึงเรื่องพิธีกรรมว่าเป็นเรื่องที่มีอำนาจ สำหรับมนุษย์ได้ใช้สร้างความยิ่งใหญ่ (Denny sergeant, Global Ritualism, พิธีกรรมของโลก แปลโดยทิพย์อาภา, 2542: 243-253) พิธีกรรมจึงเป็นของทั้งไม่ได้ในทางจิตวิทยาการประกอบ พิธีกรรมเป็นอีกวิธีหนึ่งที่มุ่งใจชุมชนได้ในขณะประกอบพิธีทางศาสนาทุกคนจะเฝ้าบริบทและทำ ในสิ่งเหมือนกันพร้อมเพรียงกันซึ่งดูแล้วน่าเลื่อมใสพอทำบ่อย ๆ เข้าก็จะให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ทางใจขึ้น

พิธีกรรมมักเกิดจากประสบการณ์และความเชื่อของมนุษย์นำไปสู่การสร้างสิ่งเคารพ บูชาจากนั้นก็กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาจึงกล่าวได้ว่าความเชื่อทำให้เกิดพิธีกรรมขึ้น พระพุทธศาสนามีพิธีกรรมต่าง ๆ มากมายซึ่งมีผลต่อการสร้างจิตสำนึกทางศาสนามีผลกระทบ ต่อระบาร่างกายจิตใจของมนุษย์ การบูชาดอกไม้ธูปเทียน เมื่อมีจิตที่สมนึกที่ดีในศาสนาจะเห็น ได้ว่าศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นที่พึ่งทางใจเป็นหลักใช้ในการจัดทุกข์เป็นสิ่งที่มนุษย์ มุ่งทำดี โดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นสิ่งที่มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข เป็นหลักในการดำเนิน ชีวิตที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเป็นการกระทำในสิ่งที่คิดว่าจะเป็นผลดีแก่ส่วนรวมเป็นการสร้าง

ความรู้สึกทางด้านดีเกี่ยวกับศาสนาจึงควรสร้างด้วยการมีพิธีกรรม เช่น สวดมนต์ ทำบุญ เป็นสิ่งที่จะขาดเสียมิได้ ให้เป็นหน่วยเดียวกันมีความรู้สึกร่วมกันทำให้ศานามั่นคงและอยู่คู่มนุษยชาติต่อไป (นภาจรี นำเบญจพล, 2537: 3) การประกอบพิธี การแห่นาหะจุยของชาวไทยภูมิลานนี้ความเชื่อของชาวมุสลิมที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งบรรพบุรุษพาทำ ซึ่งมีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น วิญญาณ เทวดา อารักษ์ ที่ประจำปราสาทโบราณ และตามต้นไม้ขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นโดยรอบ วัดโพธิ์ศรีธาตุ ที่มีความเชื่อว่ามีศักดิ์สิทธิ์ สามารถบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาลได้ เพื่อให้ชาวนามีน้ำทำนาเพื่อการเกษตรนั่นเอง ความเชื่อนี้ยังมีอยู่ในปัจจุบันนี้ และยังมีประกอบพิธีกรรมแห่นาหะจุยอยู่ในชุมชน บ้านโพธิ์ศรีธาตุ แม้ทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันเป็นพระพุทธศาสนาที่ถูกผสมผสานเข้ากับศาสนาความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นทำให้เนื้อหาของเรื่องพิธีกรรม มีความสลับซับซ้อนแตกต่างไปจากพุทธกาลมาก แต่ถึงอย่างนั้น เรายังสามารถเห็นถึงอิทธิพลและร่องรอยของความเชื่อของพระพุทธศาสนาที่มีต่อพิธีกรรมดังกล่าวอยู่ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องพิธีกรรมแห่นาหะจุยของชาวมุสลิมบ้านโพธิ์ศรีธาตุ (สัมภาษณ์ ดร.ยโสธรา ศิริภาพระภากร, 1/2/2560) ที่ชาวมุสลิมได้จัดให้มีการทำบุญ และเจริญพระพุทธมนต์หลังจากการเซ่นไหว้ ปราสาท เสร็จชาวบ้านจะมีพิธีทำบุญด้วย ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิม กับพระพุทธศาสนาและมีความสัมพันธ์กันได้อย่างลงตัว มีระเบียบแบบแผนที่ต้องปฏิบัติตามถูกต้องเพราะเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องเคารพและยังสืบทอดปฏิบัติกันมาในสังคมท้องถิ่น โดยเฉพาะสังคมชาวไทยภูมิลานนี้ของวัฒนธรรมจึงมีความเกี่ยวข้องกับเครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ทั้งในพิธีกรรมทั้งที่เกี่ยวกับชีวิตและพิธีกรรมเป็นมงคลนั้นส่วนใหญ่จะมีรายละเอียดที่คล้ายกันแต่จะแตกต่างบ้านในรายละเอียด (ศิริพร สุเมธรัตน์, 2535: 367) ที่บ่งชี้เจตนารมณ์ของความสำเร็จในพิธีกรรมนั้น จึงต้องมีการจัดสิ่งของเครื่องใช้เพื่อเป็นการเตรียมการ สิ่งของที่ต้องเตรียม และการเตรียมการในบริบทอื่น ๆ ที่จำเป็นในการประกอบพิธีกรรมแห่นาหะจุย นั่นคือ มีการจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้มีพิธีกรรมความเชื่อและ ขั้นตอนการประกอบพิธีแห่นาหะจุยด้วย

อาหะ ตามความเชื่อของชาวไทยภูมิลานบ้านโพธิ์ศรีธาตุ

ความเชื่อดั้งเดิม ประเพณีแห่นาหะจุยของชาวมุสลิมบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทับ จังหวัดสุรินทร์ เป็นความเชื่อพิธีกรรมประเพณีที่มีการสืบทอดมาจากสมัยบรรพบุรุษ มีความเชื่อว่า อาหะนี้ คือ วิญญาณที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็น ปู่ตา ผู้รักษา ชุมชน บ้านเมืองลูกหลานของชาวไทยภูมิลานในชุมชนนี้ มีวิวัฒนาการความเชื่อว่าเป็นวิญญาณที่ศักดิ์สิทธิ์ สามารถให้คุณ และโทษได้ เป็นใหญ่ในหมู่บ้านชุมชน ถือว่าเป็นผู้มีอำนาจสูงในการควบคุมดูแลรักษาให้เกิดความเป็นสิริมงคลในพื้นที่ด้วย และอีกความเชื่อหนึ่งของชาวไทยภูมิลานนี้คือ อาหะจุยนี้เป็นเทพ หรือ เทพารักษ์ ที่ให้ฝน ฟ้าตกต้องตามฤดูกาลด้วย และให้ข้าน้ำ อุดมสมบูรณ์ด้วยการแห่นาหะจุยนี้สิ่งที่สำคัญซึ่งคิดว่าเป็นพิธีกรรมร่วมของกลุ่มชุมชนที่ทำพร้อมกันทุกเรือนใน

ระยะเวลาที่กำหนดไว้ตรงกันคือประเพณีเช่นไหว้บรรพบุรุษที่เรียกว่า “แซนอาหะประจำปี” ประเพณีดังกล่าวนี้เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นกิจกรรมในชุมชน หมู่บ้าน ที่มาทำพิธีกรรมเช่นไหว้ร่วมกันผู้เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมในระดับนี้จะประกอบด้วย สมาชิกของครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัวที่นับถือ อาหะจุย เหมือนกัน โดยจะมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรม คือ อาจารย์ประจำชุมชน หรือ ผู้เฒ่าผู้แก่ประจำหมู่ และผู้เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมทั้งหมด สิ่งของที่ใช้ในการเช่นไหว้ประกอบด้วยเครื่องบูชา เครื่องเช่นไหว้ซึ่งหาได้ตามท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีก๋อข้าว ที่ใช้ใบขนุนรอง แล้วใส่ข้าวบนใบขนุนที่ใช้เป็นเครื่องเช่นไหว้ในพิธีกรรมเพื่อจะใช้ไว้สำหรับบูชาพระแม่โพสพ ข้าวของ ปลา ไก่ เป็ด และเตรียมสถานที่ในการประกอบพิธี (สัมภาษณ์ นายประสงค์ แสงอุ่น, 1/2/2560)

อาหะจุย วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยกูย

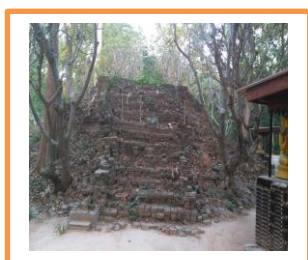
กำเนิดจากความเชื่อในอำนาจเทพเจ้า ความเชื่อของมนุษย์ที่เริ่มสร้างจินตนาการต่อเบื้องหลังของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติที่เกิดขึ้น โดยมนุษย์เกิดจินตนาการต่อสิ่งนั้นว่าต้องมีผู้บันดาลให้เป็นไป อันเดียวเป็นความคิดที่เกิดจากแนวคิดของศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพราหมณ์ในยุคแรก ๆ คือยุคพระเวท ประมาณ 1,500 – 900 ปีก่อนคริสตกาล เกิดจากสภาพธรรมชาติ คือ มนุษย์เห็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ กลางวัน กลางคืน พายุร้อน พายุฝน น้ำ ไฟ เป็นต้น จึงเกิดความอัศจรรย์ใจ เกิดจินตนาการว่าเบื้องหลังของธรรมชาติเหล่านั้นต้องมีผู้มีอำนาจ คือ มนุษย์ใส่ความรู้สึกให้แก่ธรรมชาติ ลักษณะของเทพเจ้าในพระเวทนี้ถือว่ามียรูปร่างเหมือนมนุษย์ แต่เนื่องจากการที่เทพเจ้าเหล่านั้นวิวัฒนาการขึ้นมาจากปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ จึงมีการพรรณนารูปร่างของเทพเจ้าในแง่ของปรากฏการณ์นั้น ๆ ว่าเป็นจากธรรมชาติที่มีตัวตน (พรพรหม ชลรัตน์, 2544: 14) คนพื้นเมืองของอินเดียนับถือและบูชาโลกธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม รวมทั้งต้นไม้ใหญ่และภูเขา แนวความคิดและความเชื่อนี้มีลักษณะเป็นวิญญาณนิยม (Animism) แบบคนในสมัยโบราณทั่วไปนั่นก็คือ ถือและเข้าใจว่ามีวิญญาณศักดิ์สิทธิ์อยู่ในสิ่งที่ตนนับถือ

วิญญาณเช่นกล่าวนี้ สามารถที่จะให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ จึงมีพิธีบูชาเช่นสรวงเพื่อเอาอกเอาใจไม่ให้บันดาลสิ่งที่มีโทษเป็นภัยพิบัติเกิดขึ้นแก่มนุษย์ เมื่อเวลาผ่านไปวิญญาณเหล่านั้นได้ถูกยกย่องขึ้นเป็นเทพเจ้า (สุนทร ณ รัชชี, 2545: 13) กำเนิดจากความเชื่อในอำนาจภูตผี การเชื่อเรื่องวิญญาณ ภูต ผี ปีศาจนั้นมีมาตั้งแต่มนุษย์เกิดมาในโลก และยังไม่มีศาสนาหรือลัทธิ ความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับว่ามีอำนาจทำให้เกิดเหตุการณ์ได้ สามารถถ่ายทอดกันไปจากสิ่งหนึ่งไปยังอีกสิ่งหนึ่งได้ และถ่ายทอดจากธรรมชาติสู่มนุษย์ได้ มนุษย์จึงทำการอ้อนวอนบูชาเพื่อให้วิญญาณ ภูต ผี ปีศาจ ซึ่งมีอำนาจลึกลับลึกลับพอใจจะได้ช่วยเหลือตนให้พ้นจากอันตรายหรือประสบความสำเร็จได้ (พระมหาหมวด สุภกมโม, 2547: 15) ฐานคติในความเชื่อที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ พยายามที่จะอธิบายว่า สิ่งทั้งหลายที่เป็นอาณาบริเวณที่ปรากฏอารยธรรม

ประวัติศาสตร์ มีความเป็นมาที่จำต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาตินั้นเสมอ อำนาจเหนือธรรมชาตินั้นคือ จุกเหนือ หรือสิ่งที่เหนือสุดที่ไม่ควรจำต้อง หรือ ทำลาย แต่เป็นสถานะที่ควรยกย่องเชิดชู เป็นสิ่งสะอาด มีพลัง มีอำนาจวิเศษ ด้วย สิ่งเหล่านี้เองที่มนุษย์มีแนวคิดว่าสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นสิ่งสูงส่ง และมีอำนาจในอาณาบริเวณนั้นด้วยเมื่อผู้ใดไปกระทำการที่ดั่งาม หรือ กระทำไม่ถูกยอมเกิดมีอันเป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยเป็นต้น

พิธีการแซนอาหะจุย

การประกอบพิธีกรรมแซนอาหะจุย นั้นมีการจัดการประกอบพิธีแบบท้องถิ่น และมีการกำหนด กับการต้องจัดพิธีกรรมเช่นไหว้ดวงสงวของทุกปีด้วย วัน เวลา เดือน สถานที่ที่กำหนด ในการประกอบพิธีกรรมแซนอาหะจุย นั้น ในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทับ จังหวัดสุรินทร์ ในการกำหนดการนั้นในการประกอบพิธีคือ การทำพิธีในการแซนอาหะจุย แบบที่เป็นทางการ ในลักษณะเช่นจะมีการกำหนด วัน เวลา เดือน สถานที่อย่างชัดเจน โดยในการประกอบพิธีกรรมแซนอาหะจุย ดังนี้ งานแซนอาหะจุย ประจำปีของชาวชุมชนที่จะจัดพิธีกรรมแซนอาหะจุย นั้นมี การใช้ คำ การประกอบพิธีกรรมคือ ขึ้น 5 คำ เดือน 3 ของทุกปี และเดือนมกราคมของทุกปี เป็นวันงานทำพิธีแซนอาหะจุยของชาวไทยภูยประจำปี เวลาในช่วงเช้าจะเป็นการเตรียมเครื่องเช่นไหว้ และการเริ่มการเช่นไหว้จะเป็น ในเวลา 06.30 ถึง 07.00 น.

ที่มาของภาพ: ผศ.กฤษณ์ท์ แสงมาศ, 1 กุมภาพันธ์ 2560.

ในการที่จะอธิบาย ถึงการประกอบพิธีกรรมนั้น หมายถึง พฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความเชื่อของบุคคลในสังคม ที่แสดงออกในรูปแบบลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามจุดประสงค์ โดยแบ่งพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต และ พิธีกรรมที่เป็นมงคล ซึ่งพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตจะเป็นพิธีกรรมที่มุ่งความเจริญรุ่งเรืองต่อชีวิตโดยตรง มุ่งที่จะบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีฤทธิ์เดชบันดาลให้ความคุ้มครองดูแลปกป้องรักษาให้ปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีสิ่งชั่วร้ายมารบกวนให้เกิดภัยอันตราย ให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีอายุยืน รวมทั้งให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ (ศิริพร สุเมธรัตน์, 2535: 400) พิธีกรรมในอีกความหมายหนึ่ง คือ เป็นส่วนประกอบของศาสนาซึ่งประชาชนให้ความสนใจมาก และพยายามปฏิบัติอย่างเคร่งครัด พิธีกรรมบางอย่างอาจมีลักษณะผสมผสานระหว่างศาสนาและไสยศาสตร์หรือมีส่วนประกอบของหลายศาสนาผสมกันทั้งในด้าน

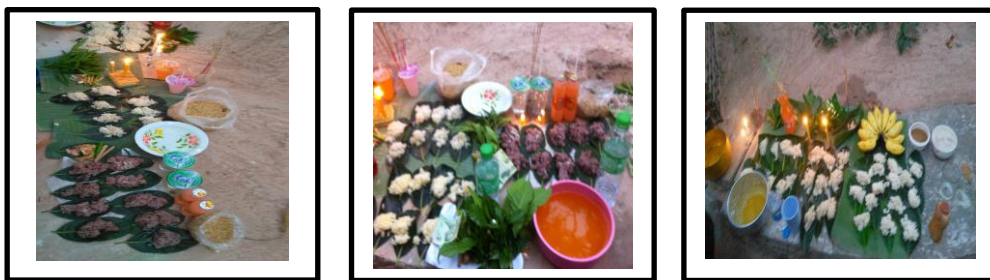
ความเชื่อและการปฏิบัติ หรือการประสานความเชื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเกือบจะเป็นเนื้อเดียวกัน (สมพร สุขเกษม, 2526: 46) พิธีกรรม เป็นการบูชาแบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 788) เป็นคำบัญญัติของการประกอบพิธีการต่าง ๆ และคำว่า พิธีการ (Rite) พิธีตามประเพณีทางศาสนาหรือในโอกาสสำคัญพิธีกรรมจะก่ออำนาจพิเศษขึ้นมาเป็นการเพิ่มพลังและสืบอำนาจให้แก่การดำเนินชีวิต (Richard Lawrence, Unlock Your Psychic Powers ศาสตร์แห่งพลัง, แปลโดย สมชาย สัมฤทธิ์ทรัพย์, 2542: 206-207) เป็นรูปแบบของพฤติกรรมหรือการทำพิธี (Denny sergeant, Global Ritualism, พิธีกรรมของโลก แปลโดยทิพย์อาภา, 2542: 29-35)

สรุปได้ว่าพิธีกรรมแซนอาหะจุย นั้นคือ พฤติกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อสนองโลกียวิสัย หรือเพื่อความสูงส่งทางจิตวิญญาณซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์โดยถูกต้องตามกฎหมายประเพณีการสั่งสมของวัฒนธรรม และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน จะต้องเป็นการกระทำที่ปลุกเร้าหรือเรียกร้องให้เกิดปฏิกิริยาหรือ อารมณ์ได้ (พระเทพวิสุทธิ อดตสนโต (โอชาวัฒน์), 2548: 2) หรืออาจเป็นที่รวมอำนาจบางอย่างที่มนุษย์ให้ความเชื่อถือโดยจิตวิญญาณ จึงเป็นสิ่งที่รวมพลรวมอำนาจ รวมหมู่ รวมคณะเพื่อการกระทำพิธีกรรมบางอย่างเพื่อความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นต้น การประกอบพิธีกรรมแซนอาหะจุยในอดีตผู้วิจัยได้ (สัมภาษณ์นางสมใจ บัวทอง, 1/2/2560) ได้กล่าวถึงสภาพบริบทในอดีตว่า ในสมัยแต่ก่อนนั้นบนภูเขาพนมรุ้งนี้มีป่าเยอะมาก ไม่มีใครกล้าขึ้นไป ถ้าจะขึ้นก็เพียงที่ต่ำ ๆ เท่านั้นเพราะมีป่าดงดิบหนาแน่น แต่อดมไปด้วยธรรมชาติ สัตว์เช่นเสือ ช้าง งู และอื่น ๆ อีกมากมาย ตามพนมในจุดที่ประกอบพิธีกรรมก็เช่นกัน มีน้ำไหลผ่านขนาดใหญ่มาก เหตุที่มาของการเช่นไฉนนี้ นั้น เมื่อชาวบ้านเกิดไม่มีฝนทำนา หรือไม่มีน้ำในการเพาะปลูก ลำบากมาก เมื่อรวมกลุ่มไปทำพิธีกรรมบวงสรวง ขอน้ำ ขอฟน เพื่อความอุดมสมบูรณ์แก่การเกษตรของชาวชุมชนด้วย เป็นต้น จึงเป็นที่มาของการบวงสรวงขอฝนต่อปราสาทโบราณวัดโพธิ์ศรีธาตุ ด้วยเชื่อว่ามีวิญญาณของ อาหะจุยนี้ปกปักรักษาอยู่ และให้ฝนตามที่ชุมชนมีความต้องการ

เครื่อง แซน อาหะ ชาวไทยกูย

1. การจัดเตรียมสถานที่ประกอบพิธีกรรมแซนอาหะจุยของชาวไทยกูย จะมีการจัดเตรียมสถานที่ คือ ลานวัดโพธิ์ศรีธาตุ ที่เป็นจุดบริเวณที่ตั้งปราสาทโบราณ ที่มีชื่อเรียกว่า ปราสาทวัดโพธิ์ศรีธาตุ เป็นจุดที่จะทำการบวงสรวงเช่นไฉนบูชาจะมีที่ลาดปูนโดยรอบ ปราสาทที่สามารถวางเครื่องเช่นไฉนได้ ในบริเวณปราสาทโพธิ์ศรีธาตุนี้จะมีพระพุทธรูป ทั้งปาง วางอยู่โดยรอบ และมีพระพุทธรูปวางตั้งอยู่บนปราสาทด้วย แต่สิ่งที่ชาวไทยกูยให้ความเชื่อถือนั้นคือวิญญาณที่รักษาปราสาทแห่งนี้ ที่เรียกโดยรวมตามวัฒนธรรมของชาวไทยกูยว่า อาหะจุยนั่นเอง การเรียกนี้เป็นสัญลักษณ์แทนวิญญาณ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการจัดเตรียมเครื่องสังเวทและเจ้าที่ มีขันครูบูชาอาจารย์ที่จะประกอบพิธีกรรม

2. เครื่องประกอบพิธีกรรมแห่นาหะจุยของชาวไทยภูเขา บ้านโพธิ์ศรีธาตุนี้ ประกอบด้วยข้าวสวยที่รองด้วยใบขนุน ดอกไม้ 1 คู่ หมากพลู 2 คำ บุหรี่ 1 คู่ เทียนจุด 2 เล่ม จุดรูป 3 บ้าง 5 บ้าง 9 บ้าง อาหารคาว เช่น ปลาปิ้ง ไก่ต้ม หมูปิ้ง ของหวาน เช่น ขนมนางเล็ด เหล้าขาว ผลไม้ ขนมห้าวต้ม

ที่มาของภาพ: ผศ.กฤษณ์ สว่างมาศ, 1 กุมภาพันธ์ 2560.

4. สรุป

ในความจำเป็นของพิธีกรรมแห่นาหะจุย หรือวิญญานศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในปราสาทวัดโพธิ์ศรีธาตุ เป็นการบูชาเพื่อวัตถุประสงค์ ฝนฟ้าที่ตกต้องตามฤดูกาล ความอุดมสมบูรณ์ สุขภาพร่างกายแข็งแรง คนในชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขด้วย เป็นวัฒนธรรมความเชื่อชาวไทยภูเขาที่มีความต้องการอย่างหนึ่งของมนุษย์และสิ่งมีชีวิต มีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ และมีความเชื่อว่ามีเทพวิเศษ ที่มีอยู่จริงในโลกและปราสาทศักดิ์สิทธิ์นี้ และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่ยังมีความเชื่อกับสิ่งเหนือธรรมชาตินั้น ยังพึ่งพิงอำนาจภายนอกจากสิ่งเหล่านี้อยู่ ความเชื่อจึงเกิดจากมนุษย์ที่มีวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นและมีปัญหาในการดำเนินชีวิตมนุษย์จึงคิดว่าน่าจะมีพิธีกรรมบางอย่างที่สามารถเพิ่มพูนด้วยการเซ่นไหว้บูชาหรือประกอบพิธีกรรม ฉะนั้นความจำเป็นในการประกอบพิธีกรรมบูชาปราสาทโบราณ หรือ อาหะจุย จะมีการประกอบพิธีกรรมหนึ่งก่อนลงทำการเพาะปลูก เพื่อความอุดมสมบูรณ์จึงมีความจำเป็นมากทั้งในด้านจิตใจ เนื่องด้วยมนุษย์ต้องการกำลังใจ และพิธีกรรมบางอย่างให้ตนรู้สึกว่าได้รับสิ่งเป็นสิริมงคลบางอย่างเข้ามา เพื่อการสร้างพลังกับปราสาทเชื่อดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเพื่อการคุ้มครอง ซึ่งประโยชน์ของพิธีกรรมของพิธีการบูชาเพื่อความอุดมสมบูรณ์ ได้เกิดความสุขสบายใจ มีความสามัคคีในครอบครัวและชุมชนให้เวลากับครอบครัว มีการให้ความสำคัญกับผู้เฒ่าในชุมชน เกิดประเพณีวัฒนธรรม ด้วยเป็นสิ่งล้ำค่ามิใช่เป็นเพียงความเชื่อพิธีกรรมนี้เท่านั้น แต่ยังหมายถึง มนุษย์มีจิตใจที่งดงาม ตลอดถึงจิตใจที่งดงามที่ผู้คนมีให้ต่อกัน สิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมที่โลกไม่ได้สร้างขึ้นใหม่แต่ มนุษย์ผู้มีอารยธรรม และภูมิปัญญาเท่านั้นที่สามารถสร้างสิ่งเหล่านี้ได้ ฉะนั้น สิ่งเหล่านี้มีค่าในสายตาของผู้วิจัย และ มีคุณค่าทางสังคม ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดี จากการเก็บข้อมูล และเข้าสังเกตการณ์ เป็นความทรงจำที่มีอาจลืมเลือนได้

เอกสารอ้างอิง

- สมพร เกษมสุขจรัสแสง. การผสมทางวัฒนธรรมของลาวโซ่งหรือ ไทยโซ่ง. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2526.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, 2546.
- Richard Lawrence, **Unlock Your Psychic Powers ศาสตร์แห่งพลัง**, แปลโดย สมชาย สัมฤทธิ์ทรัพย์, กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์ พริ้งดิ่ง, 2542.
- Denny sergeant. **Global Ritualism. พิธีกรรมของโลก** แปลโดยทิพย์อาภา (นามแฝง). กรุงเทพมหานคร: บริษัท จูนพับลิชชิ่ง จำกัด, 2542.
- พระเจียรวิทย์ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์). “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548.
- พระมหาหวมวด สุกธมโม. “ศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องความเคารพในพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.
- ศิริพร สุเมธรัตน์. **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. โรงพิมพ์ ส. พันธุ์เพ็ญ, 2535.
- พรพรหม ชลารัตน์. “อภิปรายในความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- นภาพารี นำเบญจพล และอมรรัตน์ จันทรเพ็ญสว่าง. **จิตวิทยาศาสนา และความเชื่อและความจริง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กองทุน ปี. ทราเวน, 2537.
- พระครูปฐมสมังการ (สุพรรณ วิฑฒโน). ศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องการต่ออายุในทางพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในจังหวัดสุรินทร์. **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544.
- สุนทร ณ รัชชี. **ปรัชญาอินเดีย: ประวัติและลัทธิ**, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- दनัย ไชยโยธา. **ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์, 2538.

วิลาสินี ศรีนุเคราะห์. “ปันโຈล: กรณียศึกษาพิธีการไหว้ครูเพื่อสืบทอดพิธีกรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์”. รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์, 2543.

พระมหาวิระ สุขแสง. “มะมั่วด: พิธีกรรมและความเชื่อของกลุ่มคนพูดภาษาเขมรถิ่นอำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์”. การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.